

ENTOMOLOGISCHE BERICHTEN

UITGEGEVEN DOOR

DE NEDERLANDSCHE ENTOMOLOGISCHE VEREENIGING

No. 288.

Deel XII.

1 April 1949.

Adres der Redactie :

B. J. LEMPKE, Oude IJselstraat 12^{III}, Amsterdam-Zuid 2 — Nederland

INHOUD: P. J. Brakman: Nieuwe Coleoptera voor de Ned. Fauna (p. 345). — D. C. Geijskes: Odonata van de Noordhollandse duinen en van de Waddeneilanden (p. 349). — Jean Théodoridès: On the abundance of *Cassida nebulosa* L. (Col. Chrysomelidae) in the sea-drift, on the northeastern shore of the Island of Terschelling, during the summer of 1947 (p. 353). — J. B. Corporaal: Fifth series of Notes on Systematics and Synonymy (p. 355). — B. J. Lempke: Boekaankondiging (p. 358). — Korte mededelingen (p. 348, 352, 354, 357, 359).

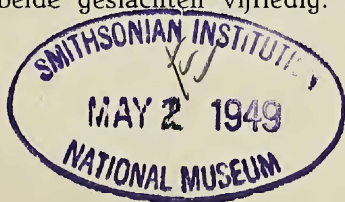
Nieuwe Coleoptera voor de Ned. Fauna

door

P. J. BRAKMAN.

Xantholinus meridionalis Nordm. Volgens Jarrige (8) is dit de soort die door de Franse auteurs *tricolor* F. wordt genoemd en is de ware *tricolor* een andere soort, die veel zeldzamer is en waarvan het verspreidingsgebied samenvalt met dat van *Staphylinus caesareus* Cederh., welke laatste uit ons land volgens Everts (4) bekend is van Venlo en Nijmegen. *Tricolor* onderscheidt zich volgens J. van *meridionalis* doordat het halsschild op de basaalhelft steeds gebruind is, terwijl dit bij *mer.* eenkleurig rood is. Bij *tr.* is voorts het achterlijf zwart, de top van het voorlaatste en het gehele laatste tergiet roodachtig, bij *mer.* is het achterlijf zwartbruin, naar het uiteinde nauwelijks lichter. De inwendige zak van de aedeagus is bij *mer.* geheel bekleed met grote doornachtige uitsteeksels, bij *tr.* is slechts het uiteinde van de inwendige zak met deze uitsteeksels bekleed en is de rest voorzien van fijne schubben. Indien de bovengenoemde uitwendig zichtbare kenmerken steekhoudend zijn, behoort bijna mijn gehele *tricolor*-materiaal (van diverse vindplaatsen) tot *meridionalis* en blijft mij slechts één echte *tricolor* over (♀ Eijs Z.L., 23-VI-1946).

Parabathyscia wollastoni Jans. Van de grote groep der *Bathysciinae*, vooral in Z. Europa in grotten levend, was nog geen enkele vertegenwoordiger uit ons land bekend. Groot was dan ook mijn verrassing toen ik bij het uitzeven van een hoopje rottend gras in mijn tuin, in de verwachting daarin *Atomaria lewisi* Rtt. te vinden, behalve deze soort ook in aantal aantrof de blinde Silphide *Parabathyscia wollastoni* Jans.: Nieuw en St. Joosland, 19-IX-1948. Op 30-IX, 6-X en 14-X-1948 werd zij op dezelfde plaats nog in kleiner aantal teruggevonden. Van de in totaal verzamelde 28 exx. zijn slechts 4 exx. ♂♂. De soort was reeds bekend van Engeland, N. Frankrijk, Corsica en Genua. Leruth (9) vermeldt nog in 1939 uitdrukkelijk dat deze soort in België niet voorkomt, wat nu toch wel twijfelachtig wordt. In de genusbeschrijving van Everts in Col. Neerl. I (*Bathyscia* Schdte.) zijn enkele onjuistheden vermeld: de sprieten zijn bij *wollastoni* veel korter dan het halve lichaam, de voortarsen zijn bij het ♂ vijfledig, bij het ♀ vierledig, de overige tarsen zijn in beide geslachten vijfledig. Het grote heterogene genus

APR 27 1949

Bathyscia werd door Jeannel in diverse genera gesplitst, waarbij o.a. ook *Parabathyscia* afgescheiden werd.

Rhizophagus nitidulus F. Roden (Dr.) 3 exx., 4-VII-1948, onder de schors van een dode beuk, in gezelschap van *Rh. ferrugineus* Payk. (talrijk) en *Rh. perforatus* Er. (1 ex.). De soort was reeds uit alle aangrenzende landen, benevens Engeland, bekend.

Cryptophagus rufus Ch. Bris. Deze soort, in 1863 uit Frankrijk beschreven, werd door alle auteurs, laatstelijk ook door Bruce (3) in zijn monographie over dit genus, als een synoniem van *badius* Strm. beschouwd. Blijkbaar zonder enig bewijs, want onderzoek der typen door Méquignon (10) bracht aan het licht, dat *rufus* een goede soort is, die in geen enkel opzicht aan *badius* verwant is. In de collectie P. v. d. Wiel bleek een onbepaalde *Cryptophagus* aanwezig te zijn, die volkomen aan de beschrijving van *rufus* beantwoordt (1 ♀, Vaals, 15-V-1932, Reclaire leg.). Zij gelijkt op *subfumatus* Kr. en heeft dezelfde karakteristieke naar voren uitgetrokken voorhoeken van het halsschild, waardoor de voorrand van het halsschild iets uitgerand is. Bij de overige inlandse kortharige *Crypt.* soorten komt dit kenmerk niet voor. De bestippeling van het halsschild is veel dichter bij *rufus* dan bij *subfumatus*, de bestippeling van de voorste helft der dekschilden is bij *r.* grover doch minder dicht dan die van het halsschild. Bij *s.* zijn de dekschilden fijner dan het halsschild bestippeld. De beharing der dekschilden is bij *s.* lang, dicht en geel, bij *r.* veel korter, meer verspreid en zilvergrijs. Tenslotte zijn bij *s.* de dekschilden mat, bij *r.* glanzend. Uit Frankrijk is de nieuwe soort bekend van St. Germain (loc. class.), Lyon en Provence.

Atomaria lewisi Reitt. Deze interessante soort bleek in mijn collectie te staan onder *zetterstedti* Zett.: Nw. en St. Joosland, 2 exx., 16-VI-1944 uit rottend hooi; idem 4 exx. 2-IX-1947 uit een hoop sterk broeiende plantenafval; idem 2 exx. 7-IX-1948 uit rottend gras in mijn tuin; idem 5 exx. 19-IX-1948 op dezelfde plaats als de vorige. De soort werd door Dr. Reclaire gevonden te Overschie, 4 exx. op 2, 4, 10 en 11-VIII-1947 en idem 2 exx. op 11-VIII-1948, eveneens uit gemaaid gras. De foutieve determinatie bleek na kennisneming van een artikel van Allen (1), die de soort in 1937 voor het eerst in Europa (Londen) vond. Zij werd in 1877 door Reiter beschreven uit Japan en was sedertdien bekend geworden van China, Siberië en Turkestan. De eigenaardige verspreiding begint dus grote overeenstemming te vertonen met die van de bekende *Philonthus rectangulus* Sharp, die in hetzelfde milieu leeft en op beide Ned. vindplaatsen tezamen met *lewisi* gevonden werd. Het is nu wel interessant in de collecties na te gaan of de Engelse vondst in 1937 de eerste in Europa was. Later vermeldt Allen (2) verschillende nieuwe vindplaatsen in Engeland. *A. lewisi* gelijkt in grootte en habitus op een immature *fuscata* Schönh., doch is van alle inlandse soorten te onderscheiden door de lange en afstaande beharing der dekschilden. Eenkleurig roodgeel of roodbruin is eveneens *zetterstedti* Zett., doch daarvan verschilt *lewisi*, behalve door de beharing, ook door de bestippeling. Deze is op halsschild en dekschilden bij *l.* vrijwel van gelijke sterkte en dichtheid, bij *z.* zijn de dekschilden veel fijner bestippeld dan het halsschild. Tenslotte komt *z.* voor op wilgenkatjes en is *l.* bekend uit broeiend plantenmateriaal.

Atomaria ornata Heer. Norg (Dr.) 1 ex. 3-VII-1948, uit naalden

onder sparren. De soort gelijkt op *versicolor* Er., doch is daarvan onmiddellijk te onderscheiden, doordat bij *orn.* de zijden van het halsschild gelijkmatig afgerond zijn, terwijl bij *vers.* het halsschild aan de basis het breedst is en van daar af tot ongeveer het midden rechtlijnig naar voren versmald. De zijden van het halsschild zijn vrij krachtig gerand, deze rand is, evenals bij *vers.*, van boven bezien vrijwel over de gehele lengte zichtbaar. Het halsschild heeft over de gehele achterrand een duidelijke basaal-groef, bij *vers.* is deze onduidelijk. De sprieten zijn veel forser gebouwd dan bij *vers.*, de bestippeling van het halsschild is veel dichter en krachtiger dan bij *vers.* De bestippeling der dekschilden is bij *orn.* fijner dan die van het halsschild, bij *vers.* ongeveer even sterk. *Ornata* is voorts forser en langer, het ex. uit Norg meet bijna 2 mm. De typische kleur der dekschilden is bij beide soorten vrijwel gelijk; roodbruin met een onscherp begrensde zwarte dwarsband, die de basis en het apicale gedeelte vrijlaat. *Versicolor* wordt algemeen vermeld van schimmel op wijnvaten, *ornata* wordt door Ganglbauer (6) opgegeven uit bergachtige streken in Oostenrijk, Duitsland, Zwitserland, N. Italië en Frankrijk. Of hier van een „glaciaalrelict” gesproken kan worden evenals van de in de onmiddellijke nabijheid voorkomende *Thymalus limbatus* F.? Als merkwaardigheid zij nog vermeld, dat tezamen met *ornata* werd gevonden 1 ex. *Atomaria turgida* Er., die eveneens uit bergland wordt vermeld, doch al eerder in ons land gevonden werd (Beetsterzwaag).

Enicmus brevicornis Mnnh. Oostkapelle (Walcheren) 26-VI en 22-VII-1948, talrijk in verdroogde Myxomyceten op een beukenstam, op laatstgenoemde datum tezamen met de (vermoedelijke) larve. De soort is over geheel Europa verbreid. Over het voorkomen in Myxomyceten wordt in de literatuur niets vermeld, uit Engeland wordt de soort onder boomschors opgegeven.

Plagionotus detritus L. Deze fraaie boktor wordt door Everts eenmaal uit geïmporteerd hout (Zwolle) vermeld en kortgeleden door Van Heijnsbergen (7) uit Zaandam, eveneens uit geïmporteerd hout. Hoewel de soort dus door deze twee vondsten niet tot onze fauna gerekend kon worden, is nu gebleken dat zij toch inlands is. Door de beschietingen tijdens de bevrijding hebben de eikenbossen achter de duinen te Oostkapelle (Walcheren) zeer geleden. Het grootste onheil werd evenwel aangericht door de vernielzucht der bezetters, die ten behoeve van de z.g. „palenactie” uit gesloten bosbestanden meer dan de helft der bomen velden, waardoor de zeewind vrij spel kreeg op de overblijvers en deze gaan kwijnen. Een groot gedeelte van dit restant moet daarom geveld worden, resp. is reeds geveld. In het voorjaar 1948 viel het mij op, dat onder de schors van deze gevelde eiken vele Cerambycidenlarven voorkwamen, die toen niet verder op naam gebracht konden worden. De bomen werden vrij spoedig weggevoerd en waren toen voor mij verloren. Op 15-V-1948 werd evenwel onder de schors van een nog overeind staande ziekelijke eik het eerste imago gevonden (♀) dat nog geheel week was, in een dag uitkleurde en toen bleek tot *P. detritus* te behoren. De verdere vangsten op de stammen van diverse, gedeeltelijk nog volop in blad staande, bomen waren als volgt: 8-VI-1948: 3 ♂♂ en 1 ♀; 12-VI-1948: 5 ♂♂ en 4 ♀♀; 26-VI-1948: 3 ♂♂ en 1 ♀. Er werden gevangen 4 paren in copula en 1 eierlegend ♀. Verschillende

exx. bleven onbereikbaar doordat zij hoog in de stammen of in de kronen zaten. Vermoedelijk is deze soort in genoemde bossen altijd wel in klein aantal aanwezig geweest en is zij door de bovengeschetste vernielingen algemener geworden. Fraser (5) vermeldt een belangrijke import van deze soort in Engeland uit ingevoerd Duits eikenhout.

LITERATUUR :

1. Allen, A. A., 1938, Two British species of *Atomaria* (Col. *Cryptophagidae*) new to the European list. Ent. mo. Mag. 74: 82—83.
2. Allen, A. A., 1948, *Atomaria lewisi* Reitt. (Col. *Cryptophagidae*) in Britain, Ent. mo. Mag. 84: 46.
3. Bruce, N., 1936, Monographie der europ. Arten d. Gattung *Cryptophagus* Hbst., Acta Zool. Fennica 20.
4. Everts, Ed., 1928, Achtste vervolg op het aanhangsel in „Coleoptera Neerlandica III”, Ent. Ber. 7: 295—301.
5. Fraser, M. G., 1948, Imported *Cerambycidae* and *Buprestidae* (Col.) in Lancashire, Ent. mo. Mag. 84: 190—192.
6. Ganglbauer, L., 1899, Die Käfer von Mitteleuropa 3.
7. van Heijnsbergen, S., 1948, Korte Mededelingen, Ent. Ber. 12: 216.
8. Jarrige, J., 1941, Staphylinides nouveaux ou mal connus de France, Bull. soc. ent. France 46: 46—50.
9. Leruth, R., 1939, La biologie du domaine souterrain et la faune cavernicole d.l. Belgique, Mém. Mus. royal d'Hist. Nat. Belg. 87.
10. Méquignon, A., 1945, Observ. sur quelques esp. franc. du genre *Cryptophagus* Hbst., Revue franc. d'Ent. 11: 146—156.

Nieuw en St. Joosland (Walcheren), October 1948.

Parnassius apollo L. in Nederland gevangen. Ik ken op het ogenblik twee absoluut betrouwbare vangsten van de Apollovlinder in ons land. Het eerste ex. zag ik in 1937 in een zeer kleine collectie te Maarsen. Het was een mooi gaaf dier, omstreeks 1930 gevangen te Doorwerth (gem. Renkum) door D. E s k e s.

Het tweede is van veel jongere datum. Hierover berichtte me de heer J. v. d. W a l l e te Olst: „Dit exemplaar, iets afgevlogen, is 2 jaar geleden door een leerling van me in Olst gevangen. Van de vangdatum weet ik alleen nog, dat het de eerste dag na de vakantie was, vermoedelijk 16-8-46. Ik heb met opspannen vergeten dit te noteren en door omstandigheden kreeg ik daar een jaar later pas erg in.”

Natuurlijk is het dier geen indigeeen in Nederland. Ik zie echter geen enkele reden waarom dergelijke vangsten niet vermeld zouden worden.

Hoe *apollo* nu en dan hier verzeild raakt, blijft een open vraag. Men kan denken aan vervoermiddelen (Rijnschepen, internationale treinen), maar het is even goed mogelijk, dat de vlinder soms ver van zijn vliegplaatsen rondzwerft. Het is tenminste wel opvallend, dat uit Jutland 4 geheel op zich zelf staande vangsten bekend zijn, verder nog 2 of 3 van de Deense eilanden (H o f f m e y e r en K n u d s e n, 1938. De Danske Storsommerfugle: 28—29). Misschien kan de heer E i s n e r, onze *Parnassius*-specialist, daar wat over meedelen.

B. J. L e m p k e, Amsterdam-Z 2, Oude IJselstraat 12III.

Aangeboden. L e m p k e, Cat. Ned. Macrolep. I—VII, dus compleet, I—III keurig gebonden in 1 band, in eens voor f 38.—. Bovendien: Zeitschr. Wiener ent. Ges. 29 (1944), nr. 1—7 en 11; 30 (1945), nr. 5—12 en inh., 31 (1946), compleet, samen voor f 7.50, Inhoud uitsluitend lepidopterologisch.

D. P i e t, Zoöl. Museum, Zeeburgerdijk 21, Amsterdam-O.